

ТЕХНОЛОГІЯ Е-ПОРТФОЛІО В ПОСИЛЕННІ ПРАКТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ БАКАЛАВРІВ ІНФОРМАТИКИ

Рижко-Семенюк С.М.

Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ

Вступ. Головним завданням вищої освіти є підготовка фахівців, які б відповідали новому рівню якості освіти та суспільства, були конкурентоспроможними, гнучкими і мобільними, а також здатними самостійно поповнювати професійні знання. Сучасна парадигма вищої освіти виокремлює такі види навчання, як студентоцентроване навчання (student-centered education), навчання, орієнтоване на вихід (output-oriented study programme), навчання, орієнтоване на результати (result-based education), компетентнісний підхід в побудові та реалізації навчальних програм (competence-based approach).

Постановка проблеми. Впровадження компетентнісного підходу передбачає внесення змін до змісту і технології організації освітнього процесу вищого навчального закладу, в тому числі і в систему оцінювання результатів навчання студентів. Особливого значення набуває автентична оцінка компетентності студентів на всіх етапах навчання у вищому навчальному закладі. Автентичне (тобто справжнє, індивідуалізоване) оцінювання – це вид оцінювання, що застосовується, перш за все, в практико-орієнтованій освіті і передбачає оцінювання сформованості умінь і навичок студентів в умовах включення їх у ситуацію для громадської та професійної діяльності [1]. У сучасних умовах розвитку вищої школи гостро стоїть проблема пошуку нових організаційних форм контролю за навчальною діяльністю студентів, нових об'єктивних і одночасно ефективних способів оцінки їх навчальних та інших досягнень, підвищення особистої активності студентів, які відповідають вимогам сучасності. Не заперечуючи повністю традиційні форми контролю за навчальною активністю студентів, у сучасній практиці вищої школи використовується новий спосіб оцінки їх досягнень, а також контролю за пізнавальною діяльністю студентів – портфоліо, що органічно вписується в логіку компетентнісного підходу.

Мета статті: розробка змісту моделі електронного портфоліо як технології управління якістю освітнього процесу та індивідуальним прогресом студента.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати аналізу наукових досліджень переконливо свідчать, що безперервне портфоліо, веб-портфоліо – це інтернет-ресурс, який спроектовано за допомогою інтернет-технологій та демонструє успіхи і досягнення студента протягом навчання та забезпечує доступ до нього зацікавленим особам незалежно від місця навчання (Ю.В. Братчікова, Г.Х. Валіїва, А.Р. Шайдуліна та ін.) [2, 3]. Реалізація даної технології в системі освіти доводить той, факт, що використання портфоліо-

студента в системі вищої освіти свідчать про його низьку затребуваність (Н. А. Булгакова, І. Б. Государев, С. І. Заїр-Бек, І. В. Медведєв, І. В. Муштавінська, Дж. Пейп, Е. С. Полат, Т. А. Полілова, О. О. Смолянінова, М. Kimball та ін.). Сучасні дослідники Л. В. Байбородова, В. В. Белкіна, І. Г. Харисова справедливо підкреслюють, що портфоліо володіє розвивальними можливостями і є мотивуючим інструментом для професійного та особистісного зростання, важливим засобом організації самостійної діяльності студентів [3]. Тобто портфоліо відповідає цілям, задачам та ідеології практико-орієнтованого навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до головної мети вищої освіти – підготовки висококваліфікованих кадрів, творчо мислячих, здатних до саморозвитку, самонавчання і самостійної діяльності в умовах викликів сьогодення, природним логічним продовженням процесу навчання у вузі є подальша робота молоді за своєю спеціальністю. Саме тому значна увага приділяється питанню працевлаштування випускників. З цією метою організують ярмарки вакансій, що створюють можливість для студентів та випускників дізнатись про кадрові потреби бізнесу, поспілкуватись з HR-менеджерами, познайомитись із критеріями відбору персоналу в різні компанії. Майбутні фахівці можуть подати власне резюме на відкриті вакансії та виявити потрібні компетенції сучасного фахівця, взяти участь у тренінгах і майстер-класах. Для роботодавців – це можливість проінформувати студентів про проходження практики в компанії, відкриті програми стажувань, вільні вакансії, встановити максимальну кількість прямих контактів з потенційними співробітниками, сформувати кадровий резерв, ознайомити широке коло студентів та викладачів з брендом роботодавця, провести майстер-класи, тренінги, презентації, ділові ігри та ін.

Передусім зазначимо, що одним із негативних факторів впливу на зменшення кількості випускників працевлаштуватися за фахом, є недостатня інформованість роботодавців. Тому необхідно забезпечити доступ роботодавців до резюме, а саме до електронного портфоліо студентів. У зв'язку з цим важливо зрозуміти, що має бути відображено в портфоліо студента і як розмістити цю інформацію, щоб вона була доступна роботодавцю. При цьому фахівці, що завершують навчання можуть мати різну якість підготовки, адже вона буде залежати від того, наскільки доцільно випускник вищого навчального закладу зможе відповідати пропонованим до нього вимогам.

На нашу думку, наявність портфоліо кар'єрного просування, яке стимулює ініціатора активності і спонукає його до генерації відповідної поведінки, буде сприяти взаєморозумінню та взаємодії студентів із майбутнім роботодавцем (рис. 1).

Портфоліо – це ефективний засіб розвитку кар'єри студентів-випускників, так як воно містить набагато більше інформації для роботодавців, ніж стандартне резюме. Портфоліо сприяє полегшенню взаєморозуміння з майбутнім роботодавцем [4]. Однак в результаті проведення різних ярмарок

вакансій на чолі із роботодавцями було відзначено, що при самопрезентації молоді фахівці практично не використовують таку форму звіту як портфоліо.

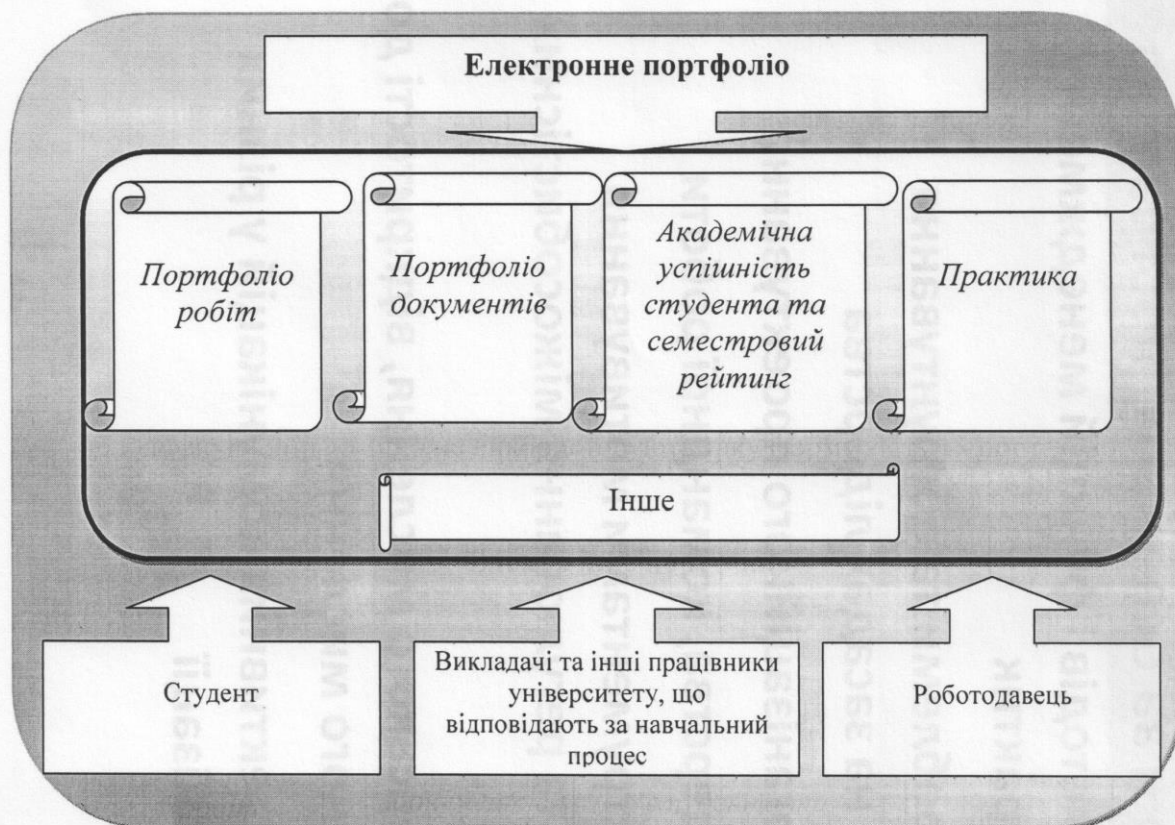

Рис. 1 Структура портфоліо студента

Портфоліо кар'єрного росту повинно фіксувати всі досягнення студента. Його слід регулярно оновлювати у міру просування під час навчання за основним і супутнім напрямкам професійної підготовки, а також включати в нього інформацію, яка відображатиме актуальні вміння, навички і напрацювання компетенцій на кожному етапі професійного навчання та розвитку.

Поширеними основними типами портфоліо є:

- «Портфоліо робіт»,
- «Портфоліо документів»,
- «Академічна успішність студента та семестровий рейтинг»,
- «Практика»,
- «Інше».

Кожен із типів має свої переваги і недоліки. Зупинімося на розгляді кожного з них конкретніше.

– **Портфоліо робіт** – накопичення дослідних, творчих робіт студента, а також опис основних форм і напрямів його навчальної і творчої активності: участь в наукових конференціях, олімпіадах, конкурсах і т. д.

– **Портфоліо документів** – портфель сертифікованих (документованих) індивідуальних освітніх досягнень студента (сертифікати, грамоти, подяки).

– **Академічна успішність студента** – це підсумковий показник, який характеризує багатогранну діяльність вищого навчального закладу з підготовки фахівців, що відповідають вимогам державних освітніх стандартів та конкурентоспроможні на ринку праці (**електронний журнал обліку роботи викладача** – звіт по відвідуваності занять, усна відповідь на лекційних, практичних, семінарських заняттях; виконання лабораторних робіт і підготовка відповідних звітів; підготовка рефератів, доповідей; розв'язання практичних завдань; самостійна робота і результати поточно-модульного контролю із певної дисципліни тощо)

– **Семестровий рейтинг** формується відповідно до об'єктивних та прозорих характеристик, прямих вимірів навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з кожної навчальної дисципліни, захистів курсових робіт (проектів) та звітів з практики з урахуванням участі у науковій, науково-технічній діяльності, громадському житті та спортивній діяльності університету.

– **Практика** сприяє саморозвитку і самореалізації студента (звіт по практиці, відгук керівника від бази практики) (рис. 2). Тобто впродовж навчання студент проходить практику на одній базі практики і відповідно до вимог ринку праці роботодавець готує конкурентоспроможного фахівця у певному напрямі діяльності.

– **Інше** – **курсорова робота, дипломний проект, спортивна діяльність, участь у громадському житті університету.**

Результати практики в форматі е-портфоліо та компетентнісного випробування на квесті виступають в ролі культурних засобів організації включеного і осмисленого спостереження, пробно-проектної дії студента в ситуації занурення в різні види навчальної діяльності, що і відображено у рис. 1. Е-портфоліо є не тільки репозитарієм для накопичення методичних матеріалів протягом всього періоду навчання студента, не тільки способом оцінювання освітніх результатів для пред'явлення виконаних робіт на компетентнісних випробуваннях, але і шляхом пред'явлення кращих зразків виконаних проектів та експертних оцінок потенційним роботодавцям [5]. Таким чином, електронний портфоліо стає інструментом особистісного і професійного розвитку протягом усього життя.

Рис. 2 Портфоліо як форма оцінки результатів практики студентів-бакалаврів інформатики

Тому натеper у системі освіти вищого навчального закладу під портфоліо розуміють цільову вибірку робіт студента (обраних на основі певного критерію), що розкривають його успіхи і досягнення в навчальній дисципліні. При цьому чітко визначаються критерії оцінки досягнень, ретельно підбираються докази його самостійної роботи. Таким чином, добірка містить кращі роботи або починання студента, обрані ним приклади досвіду практичної роботи, пов'язані з оцінюваною областю знань, а також супровідні документи, що свідчать про зростання або розвиток та підтверджують його досягнення в оволодінні предметом. Портфоліо дозволяє виявити важливий з точки зору сучасних пріоритетів у змісті освіти набір *компетентностей*, сприяє кращому

розумінню самим студентом рівня власних досягнень, підтримує систему моніторингу якості освіти, відображаючи зміни в підготовленості студента з плином часу. Різні наукові школи по-різному підходять до характеристики портфоліо. З різноманіття сутнісних характеристик, виділених вченими (Г. М. Арт'юм'єва, Н.В. Бахмат, С.М. Романова), необхідно відзначити основні:

- **зміст навчального портфоліо** – показати все, на що студент здатний продемонструвати його найбільш сильні сторони, максимально розкрити творчий потенціал;
- **педагогічна філософія портфоліо** складається в зміщенні акценту з того, що студент не знає і не вмє, на те, що він краще знає і вмє з даної теми, розділу або навчальної дисципліни;
- **портфоліо інтегрує якісну і кількісну оцінки**;
- акцентує увагу студентів **на самооцінці навчальних досягнень**, на самосвідомості і самовідчутті своїх результатів та розумінні їх динаміки [1].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виходячи із вищезначеного слід зазначити, що портфоліо студента бакалавра інформатики – це веб-сайт, на якому відображаються освітні результати дослідних, творчих робіт, проектних завдань, спільної діяльності. Тобто такий вид портфоліо є сучасною формою контролю і оцінювання навчальних досягнень студентів бакалаврів інформатики в процесі ресурсно-орієнтованого навчання. Крім того, використання портфоліо дозволяє вирішити важливі педагогічні завдання: заохочувати активність і самостійність студентів, розширювати можливості навчання й самонавчання; розвивати навички рефлексивної й оцінювальної діяльності студентів; формувати вміння вчитися – ставити цілі, планувати й організовувати власну навчальну діяльність; сприяти індивідуалізації навчання студентів; підвищувати обґрунтованість вибору профілю навчання та ефективність його коригування. Портфоліо як метод контролю і оцінювання навчально-пізнавальної діяльності студентів та управління нею заснований на тому, що студенти протягом певного періоду збирають в робочі папки і систематизують всі виконані роботи (письмові завдання, доповіді, креслення, розрахунки, файли робіт з програмними засобами, інші створені ними мультимедіа-продукти), а також коментарі та зовнішні оцінки цих робіт. Портфоліо являє собою папку, заповнення якої здійснюється протягом усього процесу навчання інформатики. В портфоліо фіксуються навчальні цілі, які поставив перед собою студент: теми, які треба вивчити, вміння, якими треба оволодіти, практики, які належить пройти. В папку поміщаються також свідчення того, що поставлені цілі досягнуті, самооцінка студента, рекомендації викладачів.

Подальші наукові розвідки спрямуємо на створення електронного середовища портфоліо та методичних рекомендацій використання його бакалаврами інформатики.

ДЖЕРЕЛА

1. Артемьева Г.Н., Зыкова Н.А. Портфолио студента вуза по психолого-педагогическим дисциплинам: Учебно-методическое пособие. — Нижневартовск: Изд-во НВГУ, 2016. — 104 с.). URL: <http://docplayer.ru/43741988-G-n-artemeva-n-a-zykova-portfolio-studenta-vuza-po-psihologo-pedagogicheskim-disciplinam-uchebno-metodicheskoe-posobie.html> (дата обращения: 14.05.2017).

2. Братчикова Ю. В. Психолого-педагогическое сопровождение студентов педагогического вуза в процессе работы над портфолио // Педагогическое образование в России. 2014. №9. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/psihologo-pedagogicheskoe-soprovozhdenie-studentov-pedagogicheskogo-vuza-v-protsses-raboty-nad-portfolio> (дата обращения: 14.05.2017).

3. Шайдуллина А. Р., Валеева Г. Х. Портфолио карьерного продвижения и техника его составления студентами системы среднего и высшего профессионального образования // КПЖ. 2016. №2-1 (115). URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/portfolio-kariernogo-prodvizheniya-i-tehnika-ego-sostavleniya-studentami-sistemy-srednego-i-vysshego-professionalnogo-obrazovaniya> (дата обращения: 14.05.2017).

4. Байбородова, Л.В. Индивидуально-ориентированный подход к контролю самостоятельной работы студентов [Текст] Л.В. Байбородова, В. В. Белкина, И. Г. Харисова// Ярославский педагогический вестник . - 2009. - №3. - С.97-103.

5. Смолянинова О. Г. Электронный портфолио – технология обучения в течение всей жизни и ресурс профессионального развития: контекст профессионального стандарта педагога // Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития. 2015. №13. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/elektronnyu-portfolio-tehnologiya-obucheniya-v-techenie-vsey-zhizni-i-resurs-professionalnogo-razvitiya-kontekst-professionalnogo> (дата обращения: 02.04.2017).

6. Положення про правила призначення і виплати стипендій в Київському університеті імені Бориса Грінченка. Затверджено наказом по університету від 27.01.2017р. № 22 URL: http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/nmc.kmn/polozhennia_vyplat_styp.pdf (дата звернення: 14.05.2017).

7. Примірний порядок формування рейтингу успішності студентів (курсантів) невійськових вищих навчальних закладів для призначення академічних стипендій: Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.2017р. № 261. URL: <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2017-02-20/6913/261.pdf> (дата звернення: 14.05.2017).